

Корнієвський О.А.

Національний інститут стратегічних досліджень

ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДЯНСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ УКРАЇНИ З ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Громадські об'єднання в даній статті розглянуто як суб'єкти захисту прав та вирішення життєво важливих проблем однієї із численних соціальних груп в Україні – внутрішньо переміщених осіб, постраждалих від збройного конфлікту на сході України. Акцентовано увагу на тому, що на переобрання громадським сектором України частини функцій держави у вирішенні проблем цієї соціальної групи суттєво впливає фінансова підтримка закордонних донорів. Особливий акцент зроблено на тому, що суттєвою перешкодою інтеграції переселенців у місцевих громадах є законодавча неврегульованість їхньої повноцінної участі в політичному житті територіальних громад.

Ключові слова: громадські об'єднання, органи державної влади України, внутрішньо переміщені особи, права вимушених переселенців, міжнародні донорські організації.

Постановка проблеми. Незаконна анексія Криму та російська збройна агресія на Донбасі, що сталися невдовзі після Євромайдану та Революції Гідності, спричинили зміни в соціально-професійній структурі українського суспільства – появу нових, численних соціальних груп – внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), значну частину серед яких становлять учасники Антитерористичної операції (далі – АТО; Операція об'єднаних сил (ООС)) – внутрішньо переміщені особи. У цьому контексті варто зазначити, що Україна посідає четверте місце у світі за кількістю ВПО – після Сирії, Іраку та Ємену [23, с. 2]. За такої ситуації специфіку громадської самоорганізації в постмайданний період характеризує поява в Україні розгалуженої мережі громадських ініціатив та організацій, орієнтованих на захист інтересів та задоволення потреб ВПО, утворення за їхньої ініціативи коаліцій (асоціацій) громадських організацій ВПО із зони АТО (ООС) і Криму, що перебувають в Україні й об'єдналися для досягнення спільних цілей. Проте проблеми, з якими повсякденно стикаються ВПО, передусім житлова і працевлаштування, забезпечення політичних, зокрема виборчих, прав, належать до компетенції органів державної влади України. Інертність панівного класу у вирішенні проблем ВПО створює виклики європейській інтеграції та національній безпеці України. Ускладнюють ситуацію не лише невирішеність життєво важливих проблем ВПО, але й наявність інших, суміжних із ними, проблем, з

якими стикаються внутрішні трудові мігранти, на тлі небезпечних для України міграційних процесів: трудова міграція громадян України за її межі, що має наслідком стрімке скорочення працездатного населення України, внутрішня міграція в контексті повернення частини ВПО до тимчасово окупованих районів Луганської і Донецької областей, що акож може ускладнити процес їхньої деокупації та реінтеграції. Як пише український митець А. Листопад, «найчастіше, із чим стикнулися переселенці, – це злидні, відсутність ефективної підтримки держави й часто – байдужість чиновників» [22, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, об'єктом яких є внутрішньо переміщені особи, постраждалі внаслідок анексії Криму та військового конфлікту на сході України, свідчить про те, що відповідна проблематика упродовж усього постмайданного періоду історії України перебувала в полі зору учених із різних галузей знань, відображена в публікаціях, розміщених на шпальтах газет і журналів, в інтернет-виданнях і соціальних мережах. Серед них вважаємо за необхідне зазначити публікації І. Алімової [1], О. Балуєвої [2], Є. Гончарової [6], М. Дем'яненко [9], А. Дяченка [11], Т. Семигіної [24], А. Солодька [25; 26] та інших дослідників.

До наукових розробок, в яких ґрунтовно проаналізований широкий спектр проблем вимушеного переселення громадян України із частини території Донбасу, запропоновано інноваційні рішення

та механізми їх вирішення, належать колективні монографії Інституту економіки промисловості НАН України «Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади: діагностика стану та механізми забезпечення (2018 р.), «Внутрішньо переміщені особи: від подолання перешкод до стратегії успіху» (2016 р.). Варто додати, що цій проблематиці присвячено низку публікацій учених інших державних і недержавних науководослідницьких установ – Інституту демографії і соціальних досліджень імені М.В. Птухи, Інституту регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України, Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка, Харківського інституту соціальних досліджень. Ця проблематика, зокрема в контексті дослідження сучасних міграційних процесів і міграційної політики, також ґрунтовно вивчалася вченими Національного інституту стратегічних досліджень [14; 15; 17; 18].

Водночас практично відсутні, за винятком поодиноких публікацій, оприлюднені у фахових наукових виданнях результати наукових досліджень, присвячених внутрішньо переміщеним особам України [10; 16]. Хоча розвиток ситуації в Україні в постмайданний період надає дослідникові цієї тематики багато фактів та умов, що мають спонукати його до застосування міждисциплінарного підходу до її ґрунтовного наукового аналізу.

Постановка завдання. У контексті вищезазначеного мета статті полягає в тому, щоби проаналізувати діяльність громадського сектора України із задоволення нагальних потреб внутрішньо переміщених осіб у контексті переобрання громадянським суспільством частини функцій держави у вирішенні проблем цієї соціальної групи, з акцентуванням уваги на тому, по-перше, що це стало можливим за фінансової підтримки іноземних донорів; по-друге, непослідовна позиція із цього питання панівного класу матиме своїм наслідком лише посилення ризиків соціально-економічному розвитку та політичній безпеці Української держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим показником спроможності організацій громадянського суспільства, їхньої здатності реагувати на актуальні виклики часу є готовність сприяти захисту прав і свобод, вирішенню нагальних проблем соціально вразливих груп населення. Однією з таких численних груп у сучасній Україні є ВПО, що змушені залишити попереднє місце проживання внаслідок анексії Криму та тимчасової втрати державного сувере-

нітету України в окремих районах Донецької та Луганської областей.

Станом на 25 лютого 2019 р. в Україні взято на облік 1 364 611 переселенців із тимчасово окупованих територій Донбасу та Криму [21]. Якщо ж проаналізувати динаміку зміни загальної кількості ВПО з початку збройного конфлікту на сході України, то не можна не помітити, що кількість переселенців в Україні системно зменшується. Крім того, як пише В. Вершиніна, у питанні виїзду за межі України ВПО «принципово не відрізняються від усіх інших. І якщо дивитися загальну статистику, то за останні два роки кількість трудових мігрантів з України в Європу дійсно зросла, але не суттєво» [3].

Про сучасне становище та нагальні потреби ВПО показово свідчать результати соціологічних досліджень, зокрема дані 11 раунду опитувань (уперше проведені в березні 2016 р.) Національної системи моніторингу ситуації із ВПО, створеної за підтримки Європейського Союзу (далі – ЄС) та Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ). За цими даними, 62% опитаних ВПО проживають у новій громаді уже понад три роки; 43% переконані, що вони цілком інтегрувалися; 36% дали відповідь: «частково». Взагалі не планують повернутися на попереднє місце проживання 38% опитаних. Після завершення конфлікту додому хочуть повернутися 24%. Працевлаштування в Україні, на думку переселенців, ускладнене: не вистачає можливостей для працевлаштування (69%) та вакансій за кваліфікацією (32%), зарплата часто занижена (57%). Майже половина опитаних зазначили, що коштів вистачає лише на харчі або й на них змушені економити. 59% опитаних орендують житло. Акцентуючи увагу на тому, що «саме відсутність власного житла, вартісна оренда й низькі доходи є головною причиною повернення ВПО на окуповані території», український журналіст Д. Трапезнікова також виокремлює питання забезпечення виборчих прав ВПО, яке набуває дедалі більшої актуальності з огляду на результати вищезазначеного опитування: 44% ВПО збираються голосувати на президентських і парламентських виборах, 61% хотіли б проголосувати на місцевих виборах у новій громаді [27, с. 2].

Наведені вище результати опитування, проведеного впливовою міжнародною організацією, загалом збігаються з результатами соціологічних досліджень, зроблених провідними українськими недержавними аналітичними центрами та громадськими об'єднаннями, які реалізують програми із

захисту прав та надання допомоги ВПО за фінансової підтримки іноземних донорів. На думку громадських експертів аналітичного центру CEDOS, «за даними проведених досліджень протягом останніх чотирьох років можна стверджувати, що ВПО відчувають складнощі в інтеграції на нових місцях проживання»; «<...> вони залишаються здебільшого не залученими до прийняття рішень в громадах, де мешкають, для реалізації своїх базових прав змушені долати адміністративні перепони, покладаються більше на себе і на гуманітарні організації, ніж на державу» (виділено нами – О. К.) [13].

Важливо зазначити, що до вирішення проблем ВПО в Україні активно долучилися міжнародні структури (Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), МОМ, ЄС, ЄБРР, Датська Рада у справах біженців, “Mercy Corps” та інші, їхні партнерські громадські організації в Україні), національні уряди Німеччини, Швейцарії, Швеції, Сполучених Штатів Америки (далі – США) та інших держав. Показовими є результати дослідження «НДО у зовнішньому середовищі: організаційні проблеми та можливості розвитку», проведеного в березні – квітні 2018 р. «Громадським холдингом «ГРУПА ВПЛИВУ»» спільно з Європейською дослідницькою асоціацією: 78% опитаних (представники недержавних організацій, органів місцевого самоврядування, громадських рад при облдержадміністраціях, медіа, експерти із донорських організацій) зазначили, що діяльності недержавних організацій насамперед сприяють міжнародні донорські організації (для порівняння: інші недержавні організації – 43%; друзі та родичі – 24%; місцева влада – 20%; вітчизняний малий та середній бізнес – 20%). На час проведення дослідження **донорську фінансову допомогу отримали 67% громадських об'єднань** [28].

Вищезазначене, з огляду на неналежне виконання Національної стратегії у сфері захисту прав людини щодо захисту прав ВПО та осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях України (на чому акцентовано увагу учасників комітетських слухань «Стан реалізації Національної стратегії у сфері прав людини щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб та осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, звільнення заручників та відновлення їхніх прав», які відбулися 18 квітня 2018 р.), є додатковим аргументом на користь активного залучення громадського сектора до реалізації за фінансової підтримки міжнародних інституцій

та неурядових організацій низки проектів, спрямованих на вирішення проблем ВПО. Одразу ж зазначимо, що захистом прав та вирішенням проблем ВПО, питаннями їхньої інтеграції в місцевих громадах опікуються громадські об'єднання (далі – ГО) «Програма радників з питань ВПО», «Громадський холдинг «Група впливу»», Громадська ініціатива «Восток SOS», Центр надання інформації про права людини, Благодійний фонд «Право на захист» та інші зазначені в тексті ГО.

Суспільний запит на участь громадського сектора України в соціальній інтеграції ВПО підтверджують також результати дослідження, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» імені Лька Кучеріва спільно із соціологічною службою Центру Разумкова з 19 по 25 травня 2018 р.: на думку 57% опитаних громадян, захист соціально вразливих груп суспільства є одним із пріоритетів діяльності громадських організацій; 51% зазначили, що держава повинна підтримувати волонтерські та благодійні організації, які допомагають українським військовим та постраждалим унаслідок збройного конфлікту на сході України громадянам [8].

Серед проектів (програми), що реалізуються за участі громадського сектора, варто акцентувати увагу на тих, що спрямовані на працевлаштування ВПО. Активністю у сфері працевлаштування вимушених переселенців особливо вирізняються ГО «Крим SOS», ГО «Донбас SOS», Благодійний фонд (далі – БФ) «Карітас України», ВМГО «Молодіжний центр працевлаштування», БФ «Право на захист», ГО «Центр зайнятості Вільних людей» та інші. Однією з резонансних громадських ініціатив щодо забезпечення зайнятості ВПО стала впроваджувана БФ «Я вірю в Україну» протягом січня – серпня 2016 р. програма «Квиток на роботу»: 90% її учасників здобули нову професію або перекваліфікувалися, знайшли роботу, відкрили власний бізнес [29]. Утім, кінцеву результативність цього й інших відповідного спрямування проектів, рівень їхньої узгодженості з вимогами ринку праці встановити складно, адже часто відсутні достовірні дані щодо того, скільки осіб за результатами реалізації того чи іншого проекту отримали не лише певну кваліфікацію, а й стабільну роботу.

Досить активно в наданні допомоги українським ВПО працює Програма розвитку ООН (далі – ПРООН). Із травня 2016 р. за підтримки цієї міжнародної інституції в Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, Луганській, Одеській, Полтавській та Харківській областях

реалізується програма з надання бізнес-грантів для переселенців, фінансована урядами Великої Британії, Польщі та Чехії. На особливу увагу заслуговує поширення цієї тенденції на місцевому рівні. Так, у м. Слов'янськ упродовж кількох років за підтримки МОМ громадська спілка «Донбас» надає активну допомогу переселенцям у розвитку малого бізнесу, що передбачає проведення тренінгів зі складання бізнес-планів, їх подальше впровадження в інфраструктуру населених пунктів, де мешкають ВПО.

Успішний досвід взаємодії вітчизняних громадянських організацій із міжнародними інституціями та неурядовими організаціями демонструє «прифронтова» Луганська область. Так, у межах ПРООН в області триває реалізація проекту «Швидке реагування на соціальні та економічні проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні», завдяки чому реалізовано 63 бізнес-ідеї із 346-ти конкурсних. Співпраця з міжнародною благодійною організацією “Mercy Corps” дала змогу профінансувати за програмою малих грантів 800 заявок бенефіціарів із 2 200. «Датська рада у справах біженців» забезпечила фінансування майже 1 000 бізнес-планів із 1 500 розглянутих, Всеукраїнське об'єднання «Українські рубезі» за підтримки МОМ – понад 100 підприємницьких проектів [4, с. 8]. У 2018 р. Норвезька рада у справах біженців спільно з Міністерством закордонних справ Норвегії (із залученням громадського сектора) розпочала програму підтримки малого бізнесу та самозайнятості в Луганській та Донецькій областях через надання грошових грантів ВПО, діючим підприємцям (зокрема, ВПО), які постійно проживають у цих областях, іншим соціально незахищеним групам населення [7]. На стимулювання діючого малого і середнього бізнесу, який має потенціал до розширення та створення нових робочих місць для громадян України, що мають статус ВПО та постійно проживають на території Донецької області, спрямований проект, який реалізується за участі громадської організації «Людина в біді».

Важливо зазначити, що за підтримки закордонних донорів, передусім ПРООН, USAID Україна, ЄС, Міжнародного фонду «Відродження», громадські об'єднання України активно надають вимушеним переселенцям консультаційні послуги соціального, правового і психологічного характеру. Мережами з надання ВПО безоплатної правової допомоги опікуються БФ «Право на захист», ГО «Правозахисна Група «СІЧ»» (входить до складу Правозахисної асоціації

Української Гельсінської спілки з прав людини), БФ «Горіння», ГО «Агенція демократичного розвитку Донбасу», БФ “Caritas Ukraine” та інші.

Не менш гострою для ВПО, разом із працевлаштуванням та пошуком засобів існування, є проблема забезпечення житлом. На думку українського урядовця Г. Туки, «понад 90% проблем [ВПО] мають фінансово-економічне забарвлення. Якщо ж точніше, то це житлова і працевлаштування» [5, с. 3]. Окрім того, чинним українським законодавством ВПО не визначено як пріоритетну категорію одержувачів житла. Висока вартість житла та непрозорість житлової політики в Україні значно обмежують можливості недержавного сприяння в цій сфері. Тому нині тут за сприяння закордонних донорів реалізуються лише окремі, «точкові» проекти.

Серед важливих для вирішення проблем ВПО проектів, що реалізуються в Україні недержавними організаціями за фінансової підтримки іноземних донорів, також варто зазначити «Ініціативу активних громадян в підтримку ВПО та учасників АТО – осіб з інвалідністю в Донбасі», що реалізується ГО «Суспільна служба правової допомоги», проведення нею дослідження «Правові та соціальні проблеми ВПО та ветеранів АТО з інвалідністю в Луганській та Рівненській областях», організація роботи правозахисної школи для ВПО та ветеранів АТО з інвалідністю. І такий перелік успішних практик у наданні громадським сектором допомоги ВПО можна було б доповнити ще багатьма іншими прикладами соціально значущої діяльності громадських об'єднань ВПО із зони АТО (ООС) і Криму, що перебувають в Україні, їх взаємодії: (1) з іншими недержавними та ініціативними групами, які допомагають постраждалому населенню, а також з небайдужими до проблем ВПО недержавними організаціями, які працюють в інших сферах; (2) міжнародними організаціями; (3) центральними та місцевими органами влади України. Проте, як свідчать результати соціологічних досліджень, спостерігається зниження інтенсивності взаємодії громадських організацій, які допомагають постраждалому населенню, ВПО зокрема, з місцевими та центральними органами державної влади [12]. До того ж представники громадського сектора України, які опікуються правами ВПО, скептично ставляться до перспектив вирішення найближчим часом найгостріших проблем переселенців, пояснюючи свої песимістичні міркування затягуванням панівним класом процесу розгляду в парламенті понад десятка законопроектів, ухвалення і виконання яких може

поліпшити життя ВПО і громадян України, які лишилися на непідконтрольній Україні території Донбасу [19, с. 11].

Висновки. В умовах анексії Криму та тимчасової окупації частини районів Донецької та Луганської областей відбувається часткове переобрання громадськими об'єднаннями частини функцій держави у вирішенні проблем біженців і ВПО, постраждалих унаслідок зазначених обставин, що засвідчують успішні практики допомоги громадського сектора в їх працевлаштуванні, інтеграції в місцеві громади, наданні правової та соціально-психологічної підтримки, консультаційних та інших соціальних послуг.

На тлі поширення в Україні мережі громадських організацій та ініціативних груп, орієнтованих на вирішення проблем ВПО, загалом їхня діяльність зі сприяння адаптації й інтеграції вимушених переселенців не може охопити весь соціальний масив ВПО через низку причин, що перешкоджають їхній діяльності, а головне – через невисоку фінансову спроможність громадського сектора. Фактично, результативні практики громадської самоорганізації наявні лише серед фінансованих із закордонних джерел. Водночас співпраця із закордонними донорами не завжди дає очікувані позитивні результати. Це можна вважати наслідком почасти далеких від української дійсності пріоритетів іноземних донорів – коли, наприклад, у програми допомоги ВПО включаються такі чутливі для деяких суспільств, але контрверсійні у вітчизняному контексті питання, як надання допомоги ВІЛ-інфікованим та хворим на СНІД. Проте реалізацію вітчизняними громадськими об'єднаннями відповідного спрямування грантових проектів і програм варто вважати одним із найважливіших напрямів гарантування національної, передусім соціальної, безпеки України. Маємо також констатувати непоодинокі факти неефективного та нецільового «освоєння» міжнародної фінансової допомоги, її використання на проведення формальних комунікаційних заходів (семінари, тренінги) та інформаційних кампаній, побудову малозатребуваних інфраструктурних об'єктів тощо.

Змушені покинути місця постійного проживання й облаштовуватися в інших регіонах України, вимушені переселенці стикаються із численними проблемами, вирішення яких належить до виключної компетенції органів влади. Інертність органів влади, адміністративні та регуляторні перешкоди, відсутність узгодженості дій між ними у вирішенні проблем ВПО створюють

передумови для політизації цього питання, породжують іміджеві ризики для України. У цьому контексті варто зробити акцент на законодавчій неврегульованості політичних прав ВПО як численної групи українського суспільства, яка має великий електоральний потенціал. Законодавча неврегульованість надання виборчих прав ВПО, відсутність належного забезпечення базових потреб ВПО на рівні державних стандартів і державних соціальних гарантій нерідко стають предметом політичної боротьби та спекуляцій, що спричиняє затягування процесу ухвалення українськими парламентарями проектів законів України № 6692 «Про внесення змін до деяких законів України щодо права на отримання пенсій окремим категоріям громадян» та № 6240 «Про внесення змін до деяких законів України (щодо виборчих прав внутрішньо переміщених осіб та інших мобільних всередині країни громадян», інших законодавчих актів.

«Відсутність державної волі для вирішення питання щодо захисту свого населення», на чому наголошують у своїх публікаціях, публічних виступах громадські організації, що об'єднують ВПО, а також громадські організації й ініціативні групи, які надають допомогу населенню (зокрема, ВПО), постраждалому від збройного конфлікту на сході України, роблять інтеграцію ВПО в місцевих громадах значною мірою справою самих переселенців і небайдужої до їхніх проблем громадськості. Дедалі більше переселенців намагаються вирішувати свої проблеми самотужки, не покладаючись ані на державу, ані на організації громадянського суспільства, розраховують лише на власні сили та колективну самоорганізацію. У підсумку, частина ВПО, не зумівши отримати стабільний заробіток, гідні умови життя на контрольованій території України, не знаходять кращого рішення, ніж повернутися до місць попереднього проживання на території проведення ООС та на непідконтрольну Україні частину території Донбасу.

Вельми актуальним напрямом діяльності громадянських об'єднань у наданні допомоги ВПО, їхній адаптації й інтеграції в місцевих громадах варто вважати не лише привернення уваги впливових міждержавних інституцій та міжнародних неурядових організацій до проблем і надання допомоги ВПО та населенню, що мешкає на окупованій території Донбасу та в зоні проведення ООС, але, що важливо, – активну позицію громадського сектора України щодо артикуляції інтересів вимушених переселенців, задоволення

цих інтересів шляхом цілеспрямованого впливу на державні органи та їх посадових осіб. Цьому мають послугувати залучення громадських організацій та ініціативних громадян до розроблення державної політики у сфері захисту вищезазначених груп населення, зокрема законопроектів, інших юридичних документів, що регулюють їхні права та спрямованні на надання їм необхідної

допомоги; реалізація ними спільно з органами місцевого самоврядування (далі – ОМС) територіальних громад програм спільних дій громадськості й ОМС щодо соціального захисту, адаптації та працевлаштування, перекваліфікації та сприяння самозайнятості, вирішення інших життєво важливих проблем постраждалих від збройного конфлікту громадян України.

Список літератури:

1. Алімова І. Практика зарубіжних країн у сфері соціального захисту внутрішньо переміщених осіб: досвід для України. *Ефективність державного управління* : збірник наукових праць. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2017. Вип. 3 (52). Ч. 1. С. 54–63.
2. Балусєва О., Аракелова І. Дискримінація внутрішньо переміщених осіб в Україні: архетипна природа. *Public management. Публічне урядування* : збірник. Київ : ДП «Видавничий дім «Персонал»», 2016. № 2. С. 48–58.
3. Вершиніна В.: кількість переселенців в Україні зменшується. URL: <https://uain.press/articles/comments/valeriya-vershynina-kilkist-pereselentsiv-v-ukrayini-zmenschuyetsya-787687>.
4. Воронцов П. Міжнародні організації підтримують підприємців. *Голос України*. 2017. № 128. С. 8.
5. Тука Г. Найболючіші проблеми переселенців – відсутність житла і роботи. *Демократична Україна*. 2019. № № 1–2. С. 3.
6. Гончарова Є. Обмежені голоси. *Тиждень-ua*. 24 лютого 2018. URL: <https://tyzhden.ua/Society/209831>.
7. Гранти для підтримки мікропідприємництва та самозайнятості (Луганська та Донецька області) / Ресурсний центр ГУРТ «Інформуємо громадянське суспільство України». URL: <https://gurt.org.ua/news/grants/45991/>.
8. Громадянське суспільство в Україні: виклики і завдання / Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва; 1 серпня 2108 р. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-v-ukraini-vikliki-i-zavdannya>.
9. Дем'яненко М. Внутрішньо переміщені особи України: актуальні проблеми та шляхи їх розв'язання. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3330:problemi-integratsiji-vpo-ukrajini&catid=8&Itemid=350.
10. Дорофєєва В. Роль громадських організацій у захисті конституційних прав внутрішньо переміщених осіб. *Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 20 квітня 2017 р., м. Ужгород. Ужгород : ТОВ «ПІК-У», 2017. С. 132–137.
11. Дяченко А. Нормативно-правові засади державної політики реінтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Публічне адміністрування*. 2016. Вип. 2 (16). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-02\(16\)/12.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-02(16)/12.pdf).
12. Звіт про оцінку рівня організаційного розвитку громадських організацій та ініціатив, які надають підтримку населенню, постраждалому внаслідок конфлікту на сході України. Київ, 2018 / «Громадський холдинг «Група впливу». URL: https://www.vplyv.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/Zvit_otsinka_rivnya_organizatsiy_ta_initsiativ_yaki_nadaють_pidtrimku_naselenню_postrazhdalomu_vnaslidok_konfliktu_na_skhodі_ukrayini.pdf
13. Індекс інтеграції внутрішньо переміщених осіб / Аналітичний центр CEDOS. URL: <https://cedos.org.ua/uk/vpo-integration-index>.
14. Каплан Ю. Особливості адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нових територіальних громадах: питання реалізації політичних прав і свобод. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2842/>.
15. Каплан Ю. Ключові засади державної політики у сфері забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/2375/>.
16. Карпова І., Эвдокименко Р. Проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні як об'єкт соціальної політики держави та громадянського суспільства. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/11608/1/Karпова.pdf>.
17. Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ : НІСД, 2018. 472 с.
18. Малиновська О. Внутрішня міграція та тимчасові переміщення в Україні в умовах політичних та соціально-економічних криз. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1888/>
19. Мирний М. Як Краматорськ приймає переселенців / Центр інформації про права людини. *Дзеркало тижня*. 2019. № 1. С. 11.

20. Непомнящий О. Теоретичні підходи до створення комплексної моделі надання допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні. *Теорія та практика державного управління*. Харків : Магістр, 2016. Вип. 1. С. 34–39.
21. Обліковано 1 364 611 переселенців / Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/16745.html>.
22. Пасова А. Из паспортом громадянина, але з обмеженням права голосу. *Голос України*. 2019. № 42. С. 1, 4.
23. Посідаємо четверте місце у світі за кількістю внутрішньо переміщених осіб. *Голос України*. 2017. № 59. С. 2.
24. Семигіна Т., Гусак Н., Трухан С. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб. *Український соціум*. 2015. № 2. С. 65–72.
25. Солодько А., Доронюк Т. Вироблення політики щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні. Київ : CEDOS, 2015. 16 с. URL: <http://www.irf.ua/content/files/dp-2015-7.pdf>.
26. Солодько А. Внутрішньо переміщені особи: інтегрувати не можна покинути. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2018/11/3/7197069/>.
27. Трапезнікова Д. Повернути собі голос. *День*. № № 228–229. 14–15 грудня. С. 2.
28. Чим живуть українські НДО: організаційні проблеми та можливості розвитку. Звіт за результатами комплексного дослідження. Київ, 2018. URL: <https://www.slideshare.net/dymil/2018-92308400>.
29. Чим живуть українські НДО: організаційні проблеми та можливості розвитку / ERA – Європейська дослідницька організація. URL: <http://era.org.ua/?p=861>.
30. Грицаєнко Ю.: «Не існує поділу на своїх і чужих – ми всі громадяни однієї країни». URL: <https://gurt.org.ua/interviews/37273/>.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОБЪЕДИНЕНИЙ УКРАИНЫ ПО РЕШЕНИЮ ПРОБЛЕМ ВНУТРЕННЕ ПЕРЕМЕЩЕННЫХ ЛИЦ

Общественные объединения в данной статье рассматриваются в качестве субъектов защиты прав и решения жизненно важных проблем одной из многочисленных социальных групп в Украине – внутренне перемещенных лиц, пострадавших от вооруженного конфликта на востоке Украины. Акцентировано внимание на том, что на взятие на себя общественным сектором Украины части функций государства в решении проблем этой социальной группы существенное влияние оказывает финансовая поддержка иностранных доноров. Особый акцент сделан на том, что существенной преградой для интеграции переселенцев в местные общины является законодательная неурегулированность их полноценного участия в политической жизни территориальных общин.

Ключевые слова: общественные объединения, органы государственной власти Украины, внутренне перемещенные лица, права вынужденных переселенцев, иностранные доноры.

ACTIVITY OF UKRAINIAN CIVIL SOCIETY GROUPS IN SOLVING THE PROBLEMS OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS

In this article civil society groups are considered as subjects of protection of rights and solving vital problems of one of the numerous social groups in Ukraine – internally displaced persons affected by armed conflict in eastern Ukraine. The emphasis is placed on the fact that the obtaining by Ukraine's civil sector the state functions in solving the problems of this social group is strongly influenced by the financial support of foreign donors. Particular focus is placed on the fact that the legal impediment of displaced persons' full participation in the political life is a significant obstacle to their integration in local communities.

Key words: civil society groups, public authorities of Ukraine, internally displaced persons, rights of forcibly displaced persons, foreign donors.